

ZAHODNA POLITIKA, RUSIJA IN UKRAJINA

GOVOR V EVROPSKEM PARLAMENTU

Jeffrey D. Sachs

Zbirka **Pamflet** je namenjena
objavi prevodov referenčnih besedil,
ki govorijo o svobodi v najširšem smislu
besede. Tudi zato smo se odločili za
rehabilitacijo tradicionalnega **Pamfleta**,
ki vse od 18. stoletja služi kot svojevrstna
državlјanska oglasna deska. Poslanstvo
zbirke kratkih emancipatoričnih besedil
je, da državlјanke in državlјane spodbuja
k razmišljanju in zavzemanju stališč.

Pamflet je nosilec kulture,
ki ne sprejema neumnosti,
ne požira žalitev in zavrača poniževanje.
Zbirka **Pamflet** podpira kritično mišljenje
in neodvisnost duha. Neguje, kar je
med nami emancipatoričnega in dobrega,
in se upira kulturi laži in groženj.
Z zbirko **Pamflet** se borimo proti
uničevanju preteklosti, razvrednotenju
življenja v sedanjosti in kraji prihodnosti.

Jeffrey D. Sachs

ZAHODNA POLITIKA, RUSIJA IN UKRAJINA

Govor v Evropskem parlamentu

Pamflet 12

Založba ZRC

Jeffrey D. Sachs

ZAHODNA POLITIKA, RUSIJA IN UKRAJINA

Govor v Evropskem parlamentu

Pamflet 12

Uredniki zbirke Oto Luthar, Tomaž Mastnak, Martin Pogačar,

Aleš Pogačnik

Prevedeno na podlagi avtorjevega govora v Evropskem parlamentu
19. 2. 2025 (*Europe needs an independent foreign policy*) in transkripta
tega govora (*The Geopolitics of Peace*); slovenski prevod je objavljen z
avtorjevim dovoljenjem.

Fotografija Gabriella C. Marino, 2022

Predgovor Tomaž Mastnak

Prevod Nuša Rozman

Oblikovanje in prelom Tanja Radež

Založnik ZRC SAZU, Založba ZRC

Zanj Oto Luthar

Glavni urednik založbe Aleš Pogačnik

Tisk Cicero Begunje, d. o. o.

Naklada 500

Prva izdaja, prvi natis.

Ljubljana 2025

Prva e-izdaja je pod pogoji licence Creative Commons CC BY-NC-ND
4.0 prosto dostopna: <https://doi.org/10.3986/9789610510147>

Kataložna zapisa o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni
knjižnici v Ljubljani

ISBN 978-961-05-1013-0

COBISS.SI-ID 237762051

ISBN 978-961-05-1014-7 (PDF)

COBISS.SI-ID 237766915

ZAHODNA POLITIKA, RUSIJA IN UKRAJINA

Pamflet 12

ZAHODNA POLITIKA, RUSIJA IN UKRAJINA

**Govor v
Evropskem
parlamentu**

Jeffrey D. Sachs

VSEBINA

Notica o avtorju --- 9

Tomaž Mastnak / **Predgovor** --- 10

Jeffrey D. Sachs

ZAHODNA POLITIKA,

RUSIJA IN UKRAJINA

Govor v Evropskem parlamentu --- 26

Razprava --- 55

Jeffrey D. Sachs je ameriški ekonomist. Študiral je na Harvardski univerzi, kjer je leta 1980 doktoriral in med letoma 1984 in 2002 predaval mednarodno trgovino. Zadnja štiri leta svojega delovanja na Harvardu je bil direktor Centra za mednarodni razvoj. Od leta 2002 dela na Univerzi Columbia v New Yorku. Do leta 2016 je bil profesor za trajnostni razvoj in direktor The Earth Institute, trenutno pa je univerzitetni profesor in direktor Centra za trajnostni razvoj. Gostoval je na številnih tujih univerzah in prejel 42 častnih doktoratov ter več državnih priznanj. Bil je svetovalec številnim vladam in zadnjim trem generalnim sekretarjem OZN. Pri OZN je tudi predsednik Mreže za trajnostne razvojne rešitve. Njegovi najnovejši knjigi sta *The Ages of Globalization: Geography, Technology, and Institutions* (New York: Columbia University Press, 2020) in *Ethics in Action for Sustainable Development* (New York: Columbia University Press, 2020). Življenjepis in drugi podatki so dostopni na <https://www.jeffsachs.org>.

Predgovor

Jeffrey D. Sachs se je v zadnjem času izpostavil kot eden najbolj artikuliranih kritikov ameriške zunanje politike. Njegov govor v Evropskem parlamentu postavlja vojno v Ukrajini v zanimivo perspektivo in prinaša vrsto dragocenih informacij, pojasnil in tudi svaril. Gre za razlago, ki jo lahko ponudi samo nekdo, ki pozna delovanje ameriškega in tudi svetovnega političnega establišmenta od znotraj – pri tem pa kljub temu, da je insajder, ni izgubil ne sposobnosti neodvisnega razmišljanja, ne moralnega kompasa, ne poguma javno izreči svoja prepričanja.

V tem predgovoru želim dodati še nekaj informacij, ki jih ne omenjata niti Sachs v govoru evropskim poslancem niti Benjamin Abelow v knjižici o vzrokih ukrajinske vojne, ki smo jo izdali v tej zbirki pred dvema letoma.¹ Menim, da bodo pomagale

¹ Benjamin Abelow, *Kako je Zahod pripeljal vojno v Ukrajino: Kako je politika ZDA in Nata pripeljala do krize, vojne in tveganja jedrske katastrofe*, prev. Breda Luthar in Tadej Turnšek (Ljubljana: Založba ZRC, 2023). Skrbno dokumentirano (pred)zgodovino vojne v Ukrajini prinaša nedavno objavljena knjiga Scotta Hortona, *Provoked: How Washington Started the New Cold War with Russia and the Catastrophe in Ukraine* (The Libertarian Institute, 2024).

bolje razumeti ozadje vojne v Ukrajini in s tem vojno samo. Pri tem se bom večinoma opiral na izjave in objave še nekaterih drugih političnih, obveščevalnih in vojaških insajderjev.

Zgodovina evropske rusofobije sega stoletja nazaj. Zlasti strupena je bila – in ostaja – angleška, ki se je razcvetela sredi 19. stoletja in peljala v krimsko vojno v letih 1854–56 (ki ji zdaj lahko rečemo 1. krimska vojna). Po oktobrski revoluciji je bila zahodnjaška rusofobija nadgrajena s protikomunizmom. Na versajski mirovni konferenci ob koncu 1. svetovne vojne so vodilne zahodne sile organizirale vojaško intervencijo proti Sovjetski zvezi. Vojna se je v različnih oblikah enkrat bolj in drugič manj intenzivno nadaljevala odtlej dalje. Izjema je bila zavezništvo vodilnih zahodnih sil s Sovjetsko zvezo v boju proti fašističnim silam osi med 2. svetovno vojno. Toda še pred koncem vojne so Britanci začeli načrtovati atomsko vojno proti Sovjetski zvezi. ZDA so kmalu po koncu vojne sprožile hladno vojno in obenem izdelovale načrte za jedrski napad na sovjetska mesta. Njihove obveščevalne službe so med drugim s pomočjo posvojenih nemških obveščevalcev z nekdanje vzhodne fronte organizirale in

podpirale oboroženi boj ukrajinskih nacističnih kolaborantov proti sovjetski državi, ki je trajal skoraj deset let. Cilj hladne vojne je bil, kot pravimo danes, »sprememba režima« v Sovjetski zvezi.

Ta cilj se je delno realiziral po porazu Sovjetske zveze v hladni vojni in njenem razpadu. Zadnje desetletje prejšnjega stoletja je bilo za Rusijo obdobje ponižanja, vladavine kriminala in strahotnega uničevanja družbe. Državo so izropali zahodni plenilci in njihovi pomagači, ruski oligarhi, ki jih je naplavila na vrh liberalnodemokratska tranzicija. Jelcin, ki se je utrdil na oblasti s tankovskim napadom na parlament, je imel pri svojem delu ob sebi ljudi iz CIE in delal po ameriških smernicah. Volitve 1996 so mu kupili Američani in se s tem javno hvalili.

Stvari so se začele spreminjati, ko je Jelcina nasledil Putin. Zahodni odgovor na njegovo prizadevanje za rekonstrukcijo Rusije je bil reaktiviranje politike »spremembe režima«. Demokratične institucije, ki so jih – kot je v depeši leta 1994 pisal namestnik veleposlanika ZDA v Moskvi – med zahodno nadvlado pod Jelcinom sistematično krnili in dušili, so zdaj delno oživili, instrumentalizirali in

uperili proti vodstvu Ruske federacije: CIA in njene civilnodružbene izpostave so organizirale liberalistično opozicijo, katere pomen so potem prenašali zahodni mediji. Polkovnik Larry Wilkerson, ki je bil med 2002 in 2005 vodja kabineta ameriškega zunanjega ministra Powella, je povedal, da se je CIA v tistih letih hvalila, da ZDA nikdar niso imele močnejšega orodja oziroma orožja od liberalne demokracije.

Če potemtakem lahko gledamo na širjenje liberalne demokracije kot na, konec koncev, vojaško operacijo, pa ne smemo spregledati bolj konvencionalno oziroma neposredno vojaškega vidika zahodne in prvenstveno ameriške politike proti Rusiji. V tem pogledu je ključno vlogo igrala zveza NATO. Zasnavljanje današnje vojne v Ukrajini sega do konca hladne vojne, do zloma socialističnih sistemov in zmagoslavja liberalizma: do »konca zgodovine« v unipolarnem svetu pod hegemonijo ZDA.

Predsednik Bush I. je v času združevanja Nemčije in razpada Sovjetske zveze govoril o novi globalni vlogi NATA. Medtem ko so Gorbačovu, da bi privolil v reintegracijo Nemčije, obljubljali, da se NATO

ne bo širil »niti ped proti vzhodu«, ta pa jim je verjel, je vsaj del ameriškega vodstva imel drugačne naklepe. Francoski predsednik Mitterand je takrat temu ostro nasprotoval, vendar so ga povabili na obisk v Washington in nekako utišali. Pod predsednikom Clintonom je širitev NATA iz notranjepolitičnih razlogov postala zunanja politika ZDA. Toda kot pokaže Jonathan Haslam v knjigi *Hubris*, so priprave na sprejem Poljske, Češke in Madžarske v NATO potekale naskrivaj, prikrite pred kongresom in javnostjo, mimo regularnih poti odločanja. Ko je bila odločitev objavljena, sta ji odločno nasprotovala tudi in celo ostarela arhitekta hladne vojne George Kennan in Paul Nitze, češ da ta nepremišljena politika vodi v spopad z Rusijo.

Vključevanju v NATO je bil nenaklonjen tudi velik del – pogosto večina – prebivalstva perspektivnih novih članic, v Ukrajini še leta 2014. To zadržanost ali odpor je bilo treba prevladati, da bi lahko uveljavili odločitev o včlanjenju vseh držav na evropskem ozemlju, najsi so bile še tako majhne ali nagnjene h kriminalu, v NATO. Wilkerson poroča, da niti Powell ni vedel, zakaj in čemu so delali na tem (kar pomeni, da zunanje politike ZDA niso vodile za to

pristojne institucije). Države, ki so se nagibale k nevtralnosti, so postale tarča sistematčne propagande in barvnih revolucij. »Paketi«, namenjeni reprogramiranju takšnih držav, so vključevali ustanavljanje nevladnih, kvazivladnih in političnih organizacij, podpiranje pronatovskih politikov in skupin, obiske ameriških delegacij ter prevzemanje obstoječih ali ustanavljanje novih medijev. »Kupili smo časopise, kupili smo revije, kupili smo članke – enako kot smo naredili 1948 v Italiji« (da bi preprečili volilno zmago komunistov), pravi Wilkerson. Vzpostavljena je bila »tiranija manjšin«, ki so silile v NATO.

Osredotočimo se zdaj na Ukrajino. »Vabilo« za vključitev države v severnoatlantsko vojaško zvezo, ki se je najpozneje z bombardiranjem Jugoslavije leta 1999 iz obrambne prelevila v napadalno organizacijo, je objavil predsednik Bush II. leta 2008 na vrhu NATA v Bukarešti. (Nemci in Francozi so takrat temu še nasprotovali, vendar ne prav odločno, predvsem pa ne uspešno.) Toda proces, katerega cilj je bil preobraziti Ukrajino v *de facto* članico NATA, je začel že leto po razpadu Sovjetske zveze, leta 1992, takoj po osamosvojitvi Ukrajine. Načrt

za uporabo Ukrajine za spodkopavanje in slabitev Rusije, dokazuje nekdanji uslužbenec CIE Larry Johnson, je bil spočet v 90. letih 20. stoletja in je dozorel v vojno proti njej leta 2022.

Marca 1992 je Ukrajina vzpostavila uradne odnose s Severnoatlantskim svetom za sodelovanje (NACC), ustanovljenim tik pred koncem leta 1991 »za dialog in sodelovanje« med NATO-m in nekdanjimi socialističnimi državami srednje in vzhodne Evrope. Stisk ponujene »roke prijateljstva« se je okrepil z zagonom Partnerstva za mir leta 1994, ki je merilo na bolj »praktično« sodelovanje med NATO-m in posameznimi »partnerskimi« državami. Leta 1997 se je »sodelovanje« razširilo in okrepilo z oblikovanjem Evroatlantskega sveta za partnerstvo (EAPC), ki je nasledil NACC.

Vojaško sodelovanje med Ukrajino, ZDA in NATO-m se je začelo leta 1993, ko je bil vzpostavljen Program državnega partnerstva med ZDA in Ukrajino. Ta je prinesel sodelovanje med kalifornijsko nacionalno gardo in Ukrajino ter postavil temelje za skupno vojaško urjenje, vojaško izmenjavo in vojaške vaje. Leta 1994 so ukrajinske enote že sodelovale

na NATO-vih vojaških vajah. Leta 1995 je bila ustanovljena vojaška baza v Javorivu, ki je postala NATO-v regionalni center za vojaško urjenje. 1997 je bila podpisana Listina o odličnem partnerstvu, ki je postavila okvire za integracijo Ukrajine v evroatlantske varnostne strukture. Vse izraziteje se je v teh prizadevanjih angažiralo ameriško vojaško poveljstvo v Evropi (USEUCOM).

Od leta 1994 dalje so bile v Ukrajini vsako leto po dve ali tri NATO-ve vojaške vaje, včasih še kakšna več, ukrajinska vojska pa je sodelovala tudi na NATO-vih vojaških vajah na ozemlju drugih držav. Natančno jih je na svojem blogu *Sonar21* dokumentiral Larry Johnson, ki se spozna na te reči, saj je več kot dvajset let načrtoval vaje ameriških specialcev. Med letoma 2000 in 2010 je bila Ukrajina med šestimi državami, ki so gostile največ NATO-vih vojaških vaj. Intenziviranje integracije države v NATO je pripeljala do trenj v ukrajinskem vodstvu, ki jih je razrešila oranžna revolucija leta 2004 in dala nov pospešek natoizaciji Ukrajine.

Ukrajina je začela delovati kot *de facto* članica NATA. Zato je bilo postavljeno na dnevni red vprašanje

formalne, *de jure* vključitve v severnoatlantsko vojaško zvezo. NATO ukrajinski akcijski plan je bil 2008 povzdignjen v Akcijski plan za članstvo Ukrajine v NATU. Nasprotovanje Francije in Nemčije tej odločitvi je bilo ostanek zadržanosti pomembnega dela evropske politike do širitve NATA proti vzhodu, ki so ga Američani seveda detektirali že prej. Zato so začeli sistematično obdelovati in pripraviti evropske politike in ustvarjati evropsko politično elito po svojem okusu, za svoje potrebe. »Res smo trdo delali na Evropi,« se spominja Wilkerson, in uspeh ni izostal. Sadovi tistega dela so katastrofalna, herostratska in genocidna politična garnitura, ki vlada Evropi danes. Wilkerson tudi pove, da je USEUCOM pošiljal svoje ljudi v Ukrajino že v letih 2005 in 2006, da bi med drugim delali z nacističnim bataljonom Azov (ki so ga ZDA v drugi polovici 2010. nekaj časa imele na spisku terorističnih organizacij).

Ukrajinska vlada je 2010 potrdila akcijski načrt za sodelovanje z NATO-m. Leta 2014 je bil ustanovljen NATO-v skrbniški sklad za Ukrajino, ki naj bi podpiral rehabilitacijo, logistiko in kibernetško vojskovanje, povečala pa so se tudi sredstva iz naslova

Ameriške vojaške pomoči. Leta 2015 je bila uradno vzpostavljena koordinacija z ameriško vojsko v Evropi (USAREUR). Z letom 2016 so začeli vaditi procedure sprejemanja odločitev in komuniciranje, z letom 2020 vojaško medicino. Tistega leta so v ukrajinski zračni prostor prvič vleteli ameriški bombniki B-52.

Na začetku desetletja se je številčna moč ukrajinske vojske še manjšala, ker so jo pod NATO-vim vodstvom od razglasitve samostojnosti dalje čistili sovjetske dediščine v kadrovskem, organizacijskem, oborožitvenem in doktrinalnem pogledu. Sočasno z državnim udarom v Kijevu leta 2014 pa se je začela moč ukrajinske vojske dramatično večati. Število aktivnega vojaškega osebja se je do januarja 2022 dvignilo na četrto milijono, skoraj za 100.000 v primerjavi z letom 2013, število rezervistov pa se je podeseterilo, na nekaj manj od milijona. Te rezerviste so urile sile USEUCOM in NATA. Veliko vlogo so igrale pri tem vojaške vaje, v katerih so vse bolj stopale v ospredje ofenzivne vojaške operacije. Njihov cilj je bil reorganizirati ukrajinsko vojsko, jo opremiti, oborožiti in izuriti, doseči njeno interoperabilnost z NATO-m in usposobiti

za vojno proti Rusiji, ki naj bi končno pripeljala do »spremembe režima« v Moskvi, podreditve Rusije in razkosanja Ruske federacije po jugoslovanskem vzoru.²

Obenem z vojaškim sodelovanjem in urjenjem so britanske in ameriške obveščevalne službe od osamosvojitve Ukrajine dalje začele reorganizirati njene obveščevalne strukture in koordinirati njihovo sodelovanje z NATO-m. Analitiki ocenjujejo, da so ukrajinske obveščevalne službe pod popolnim nadzorom CIE in britanske MI6, sodeluje pa tudi izraelski Mošad. Po državnem udaru 2014 je CIA vzpostavila 21 svojih baz na ukrajinskem ozemlju. Delovati so začeli tudi vojaški biološki laboratoriji, ki so – tu in tam s poskusi na Ukrajincih – razvijali biološko orožje, narejeno po meri za rusko genetsko strukturo.

Državni udar leta 2014 je orkestrirala CIA. Do takrat so ZDA, po izjavi Victorie Nuland, vložile v nadzorovanje in obvladovanje ukrajinske politične

² Razbitje Jugoslavije je bilo generalka za obračun s Sovjetsko zvezo oziroma Rusijo. Prim. Carlos G. Villa, *Nova država za nov svetovni red: Mednarodni vidiki osamosvojitve Slovenije* (Ljubljana: Založba /*cf., 2017), zlasti 1. pogl.

mašinerije 5 milijard dolarjev. Po odstranitvi predsednika Janukoviča – ki ni bil proruski, kot razlaga zahodna propaganda, temveč je skušal nevtralistično loviti ravnotežje med Zahodom in Rusko federacijo – je nova marionetna oblast sprejela konceptualno genocidno zakonodajo, uperjeno proti ruski manjšini, četrtni prebivalstva države. Odgovor je bil upor večinsko ruskega prebivalstva v vzhodni Ukrajini. Režim v Kijevu je nanj odgovoril z vojaško silo, s tako imenovano »protiteroristično operacijo«. Po pričevanju nekdanjega tesnega sodelavca Zelenskega, zdaj pa političnega zapornika, Oleksandra Dubinskega je podreditev vzhodne Ukrajine centralni prozahodni oblasti zahteval Mednarodni denarni sklad. Državlјanska vojna, ki se je začela takrat, je do začetka leta 2022 terjala 15.000 vzhodnoukrajinskih življenj, večinoma ruskega civilnega prebivalstva.

Med državljansko vojno se je stopnjevalo delovanje NATA v Ukrajini. Poleg urjenja, opremljanja in oboroževanja ukrajinske vojske so na zahodni strani frontne črte zgradili obsežno vojaško infrastrukturo, zlasti utrdbe, zaklonišča, strelske jarke in pozicije, skladišča za orožje in strelivo ter oskrbovalne

poti. Začele so se neposredne priprave na vojaški napad na Donbas in Lugansk in na vojno proti Ruski federaciji. Istočasno se je na Zahodu razmahnila totalna protiruska propaganda in pripravljanje prebivalstva na vojno. Ko je izbruhnil vojaški spopad z Rusko federacijo, so ga vodili, in ga še vodijo, ameriški generali iz natovskega oporišča v Nemčiji.

Tomaž Mastnak

Dvanajsti Pamflet prinaša prevod govora o zahodni politiki, Natu in vojni v Ukrajini, ki ga je Jeffrey D. Sachs imel 19. februarja 2025 v Evropskem parlamentu, in večine razprave, ki je sledila njegovemu nastopu. Sachsa je povabil Michael von der Schulenburg, nekdanji pomočnik generalnega sekretarja OZN, trenutno pa evropski poslanec na listi BSW (Zavezništva Sahre Wagenknecht). Za evropske razmere, za katere je značilno, da kritiki politike Evropske unije v Evropskem parlamentu govorijo praznim klopem, se je Sachsova govora udeležilo kar veliko poslancev, nikakor pa ne večina.

Govor je na povezavi:

<https://www.youtube.com/watch?v=u4c-YRPXDoM>,

transkript pa na:

<https://braveneweuropa.com/jeffrey-sachs-the-geopolitics-of-peace-speech-to-the-european-parliament>
(oboje dostopno 29. 5. 2025).

Priporočamo tudi ogled pogovora o »zatonu evropske ekonomije, varnosti in zdrave pameti«, ki ga je Glenn Diesen imel s Sachsom 19. maja 2025, na povezavi <https://www.youtube.com/watch?v=WF0umxJBY5c>.

ZAHODNA POLITIKA, RUSIJA IN UKRAJINA

Govor v Evropskem parlamentu

Jeffrey D. Sachs

Michael, hvala, in hvala vsem vam za tole priložnost, da smo se lahko zbrali in da lahko družno razmišljamo.

Današnji čas je res kompleksen in nestabilen, pa tudi hudo nevaren. Zato moramo resnično jasno razmišljati. Še posebej se veselim, da se bomo na koncu pogovarjali, zato bom skušal povedati stvari čim bolj jasno in jedrnato. Preteklih 36 let zelo pozorno spremljam dogajanje v vzhodni Evropi, v bivši Sovjetski zvezi in v Rusiji. Bil sem svetovalec – leta 1989 sem svetoval poljski vladi, 90. in 91. sem svetoval predsedniku Gorbačovu, v letih 91–93 predsedniku Jelcinu, 93 in 94 pa ukrajinskemu predsedniku Kučmi. Estoniji sem pomagal uvesti valuto. Pomagal sem več državam v nekdanji Jugoslaviji, še posebej Sloveniji. Dogodke od blizu spremljam že 36 let. Po Majdanu me je nova vlada prosila, naj pridem v Kijev, popeljali so me po Majdanu in veliko stvari sem izvedel iz prve roke. Z ruskimi voditelji sem v stiku že preko 30 let.

Ameriški politični vrh poznam osebno. Naš prejšnji minister za finance je bil pred 51 leti moj profesor makroekonomije. Samo da si boste predstavljali. Torej sva že pol stoletja zelo dobra prijatelja. Poznam

vse te ljudi. To vam pripovedujem, zato da veste, da moji pogledi na stvari, o katerih bom govoril, niso iz druge roke. Ne gre za ideologijo. Gre za to, kar sem v tem času videl na lastne oči in kar sam sam doživel.

Kakor sam razumem dogodke, ki so v številnih kontekstih prizadeli Evropo – in ne gre samo za ukrajinsko krizo, gre tudi za Srbijo 1999., za vojne na Bližnjem vzhodu, Irak, Sirijo, za vojne v Afriki, za Sudan, Somalijo, Libijo –, je vsem tem vojnām v zelo veliki meri skupno to (in kar bom povedal, vas bo morda presenetilo in me bojo seveda obsojali zaradi tega), da so vse te vojne so zakuhale in usmerjale ZDA. In tako je že več kot 40 let, natančneje rečeno, več kot 30 let. Kar se je zgodilo, še posebej leta 1990, 1991, in potem z razpadom Sovjetske zveze, je bilo to, da so se ZDA postavile na stališče, da zdaj smo pa mi glavni na svetu, in da se ZDA lahko zato požvižgajo na vse druge – na njihovo mnenje, na to, kar je zanje nedopustno, na njihove skrbi, na njihov pogled na varnost, pa tudi na naše mednarodne obveznosti in na vse okvire OZN. Se opravičujem, da sem tako direkten, ampak res bi rad, da so vam stvari jasne.

Leta 1991 sem si zelo prizadeval, da bi zagotovil pomoč za Gorbačova, ki je bil po mojem največji državnik našega sodobnega časa. Nedavno sem v arhivu našel memorandum o obravnavi tega mojega predloga na Svetu za nacionalno varnost. Kako se sploh niso resno ukvarjali z njim in so se mu smejali in ga pospravili z mize, ko sem rekel, da bi morala Amerika pomagati Sovjetski zvezi, da se finančno stabilizira in da izvede reforme. In v tem memorandumu so zapisana stališča, tudi stališča nekaterih mojih bivših sodelavcev, še posebej s Harvarda, da bomo sicer storili tisti minimum, da preprečimo katastrofo, ampak zares goli minimum. Ni naša naloga pomagati. Prav nasprotno. Pomagati ni v našem interesu.

Ko je leta 1991 razpadla Sovjetska zveza, se je to mnenje še bolj utrdilo. Lahko bi vam navajal dokumentirane izjave, ampak vladalo je mnenje, da smo pač mi glavni. Cheney, Wolfowitz in številni drugi, ki jih gotovo poznate po imenu, so dobesedno verjeli, da svet zdaj pripada ZDA in da bomo pač počeli, kar bomo hoteli. Počistili bomo za nekdanjo Sovjetsko zvezo, opravili bomo z vsemi preostalimi njihovimi zavezniki. Države, kot so Irak, Sirija in druge, bomo vzeli v roke. To zunanjo politiko izvajamo že

33 let. Evropa je plačala visoko ceno za to, saj v tem času ni imela lastne zunanje politike, vsaj ne kakšne meni znane. Nobenega lastnega glasu, nobene usklajenosti, jasnosti, lastnih interesov – samo lojalnost Ameriki.

Nekajkrat je sicer prišlo do nestrinjanja, po mojem do čudovitega nestrinjanja, še posebej v zadnjem pomembnem primeru leta 2003, ko sta Francija in Nemčija glede vojne v Iraku rekli, da za to vojno ZDA ne bi smele zaobiti Varnostnega sveta OZN. – Mimogrede, vojno v Iraku so direktno zakuhali Netanjahu in njegovi ameriški kolegi v Pentagonu. Ne pravim, da je šlo pri tem za določene povezave ali za določeno vzajemnost. Šlo je direktno za vojno. To vojno smo izvedli za Izrael. Paul Wolfowitz in Douglas Feith sta to vojno usklajevala z Netanjahujem. In to je bilo zadnjič, ko je imela Evropa lastni glas. Takrat sem se pogovarjal z evropskimi voditelji, ki so zelo jasno povedali svoje, in bilo je krasno. Zatem pa je Evropa popolnoma izgubila svoj glas, še posebej leta 2008. V letih med 1991 in 2008 so se ZDA odločile, da unipolarnost pomeni, da se bo NATO širil, korak za korakom, nekje od Bruslja pa do Vladivostoka. Širjenju NATA na vzhod ne bo konca. To bi

bil ameriški enopolni svet. Če ste se tako kot jaz kot otrok igrali igro Risk: Osvoji svet, je to cilj ZDA, da bi imele svoje figurice na vseh delih igralne plošče. Vsak kraj brez ameriškega vojaškega oporišča je v bistvu naš sovražnik. V političnem besednjaku ZDA je nevtralnost opolzka beseda. Mogoče sploh najbolj opolzka, vsaj če ste naš sovražnik. Vemo, da ste sovražnik. Če ste nevtralni, ste subverzivni, ker potem ste v resnici proti nam, ker nam ne poveste, za koga ste. Samo delate se, da ste nevtralni. Takšen je bil miselni okvir, uradno pa je bila odločitev sprejeta leta 1994, ko je predsednik Clinton podpisal širitev NATA na vzhod.

Gotovo se spomnite, kako sta se 7. februarja 1991 Hans-Dietrich Genscher in James Baker III sestala z Gorbačovom in se pogovarjala z njim. Genscher je imel zatem tiskovno konferenco in na njej povedal, da se NATO ne bo pomikal na vzhod. Da razpada Varšavskega pakta ne bomo obrnili v svojo korist. In razumeti moramo, da je bilo to rečeno v pravnem kontekstu, ne tako mimogrede. Šlo je za pogajanja o koncu 2. svetovne vojne, da bi lahko prišlo do ponovne združitve Nemčije. In v tem okviru je bil sklenjen dogovor, da se NATO ne bo pomaknil niti za

centimeter dlje proti vzhodu. To je izrecno zapisano v nešteto dokumentih. Kar odprite Arhiv nacionalne varnosti Univerze Georgea Washingtona in našli boste na desetine dokumentov. Spletna stran ima naslov »Kaj so Gorbačovu rekli o NATU«. Poglejte si jo, saj je vse, kar vam o tem govori Amerika, laž, arhivski dokumenti pa so glede tega popolnoma nedvoumni.

Torej je bila leta 1994 sprejeta odločitev, da se bo NATO razširil vse do Ukrajine. To pa je projekt. Ne gre za to ali ono vlado. To je projekt ameriške države, ki se je začel pred več kot 30 leti. Leta 1997 ga je Zbigniew Brzezinski predstavil v svoji knjigi *Velika šahovnica*. To niso njegova osebna razmišljanja. Brzezinski v knjigi predstavi odločitve ameriške države in jih pojasni javnosti, tak je učinek takih knjig. In ta knjiga opisuje širjenje Evrope in NATA na vzhod kot sočasno dogajanje. In v njej je dobro poglavje, v katerem je rečeno, kaj pa bo storila Rusija, ko se bosta Evropa in NATO širila na vzhod?

In Zbigniewa Brzezinskega sem osebno poznal. Do mene je bil zelo ljubezniv. Svetoval sem Poljski. Bil mi je v veliko pomoč. Bil je zelo prijeten in pameten

človek, ampak se je grdo zmotil. Leta 1997 je natančno opisal, zakaj Rusija ne more storiti ničesar, zakaj lahko samo pristane na širjenje NATA in Evrope dlje in dlje na vzhod. Pravzaprav pravi, Evropa se bo širila na vzhod, pa ne samo Evropa, tudi NATO se bo. To je bil načrt, je bil projekt. In pripoveduje, kako se Rusija ne bo nikoli povezala s Kitajsko. Nepredstavljivo. Rusija se ne bo nikoli povezala z Iranom. Rusija ni poklicana za nič drugega kot za Evropo. Ko se Evropa pomika na vzhod, ne more Rusija ničesar storiti. Še en ameriški strateg, ki to pravi.

Ali je potem kakšno vprašanje, zakaj smo neprestano v vojni? Ker z Ameriko je tako, da zmeraj dobro vemo, kaj bo storila nasprotna stran, in zmeraj udarimo mimo. Mimo pa udarimo med drugim zato, ker se v teoriji iger, ki jo igrajo ameriški strategji, z drugo stranjo v resnici sploh ne pogovarjaš. Enostavno kar veš, kakšno imajo oni strategijo. To je krasno. Ogromno časa ti prihrani. Nobene diplomacije ne rabiš.

Tako se je torej ta projekt začel, in država ga je brez prekinitve izvajala 30 let, mogoče do včeraj, morebiti. Trideset let isti projekt. Ukrajina in Gruzija sta bili ključni za ta projekt. Zakaj? Ker se je Amerika

vsega, kar ve, naučila od Britancev. In tako bi si želeli bili Britanski imperij. Palmerston – lord Palmerston, se opravičujem –, leta 1853 je bilo Britanskemu imperiju jasno, da pač obkoliš Rusijo pri Črnem morju in ji zapreš dostop do vzhodnega Sredozemlja. In vse to, kar zdaj gledamo, je ameriški projekt, s katerim bi to storili v 21. stoletju. Načrt je bil, da bi Ukrajina, Romunija, Bolgarija, Turčija in Gruzija tvorile črnomorski obalni pas, ki bi Rusiji odvzel vsakršen mednarodni položaj, s tem ko bi blokirali Črno morje in bi s tem Rusijo tako rekoč nevtralizirali v golo lokalno silo. Brzezinski je glede tega povsem jasen. Že pred Brzezinskim pa je bil Mackinder. Kdor ima v lasti otok sveta, ima v lasti svet. Ta projekt torej sega daleč nazaj. Po mojem v bistvu sega do Palmerstona. V 19. stoletje.

In še enkrat, živel sem v času vseh teh ameriških vlad. Poznam te predsednike. Poznam njihove ekipe. Od Clintona, Busha, Obame, Trumpa in Bidna se ni kaj dosti spremenilo. Kvečjemu je bil vsak malce slabši od prejšnjega. Biden je bil po mojem najslabši. Mogoče tudi zato, ker zadnja leta ni bil čisto pri brihti. In to mislim resno, ne delam se norca. Ameriški politični sistem je sistem podobe.

Je sistem vsakodnevne medijske manipulacije. Je piarovski sistem.

Tako bi lahko imeli predsednika, ki bi bil v osnovi nefunkcionalen, pa bi bil na oblasti dve leti in bi se potem dejansko potegoval za nov mandat. Ampak prekleto, moral je uro in pol sam stati na odru, in to ga je pokopalo. Če ne bi bilo te napake, bi nadaljeval s svojo kandidaturo, pa najsi se mu je spalo ob štirih popoldne ali ne. Takšno je torej realno stanje stvari. Vsi to sprejemajo. Govoriti stvari, o katerih govorim, je nevljudno, ker se danes na tem svetu ne govori resnice skoraj o ničemer.

Ta projekt je torej potekal že od 90. let prejšnjega stoletja, del projekta je bilo bombardiranje Beograda 78 dni zapored leta 1999. Razbitje države, ko naj bi bile meje nedotakljive, a niso? Ampak ne pa v primeru Kosova. Tam to ne velja. Ker so meje nedotakljive, razen če jih spremeni Amerika. Podobno je bilo s Sudanom, to je bil iste sorte projekt. Upor v južnem Sudanu. Se je to kar zgodilo – ker so se pač južni Sudanci uprli? Ali pa vam pokažem protokole CIE?

Prosim razumimo kot odrasli, za kaj gre. Vojaški dogodki stanejo. Potrebuješ opremo, usposabljanje,

bazne tabore, obveščevalne podatke, financiranje. S takimi stvarmi razpolagajo velike sile. Lokalni vstajniki pač tega nimajo. Južni Sudan severnega Sudana – ali Sudana – ni premagal v plemenski bitki. To je bil ameriški projekt. Večkrat sem bil v Nairobiju in sem se pogovarjal z ameriški vojaškimi častniki in s senatorji in z drugimi, ki se zanimajo za sudansko politiko. To je bilo del igre unipolarnosti sveta.

Torej se je, kot vemo, leta 1999 začel NATO širiti z Madžarsko, Poljsko in Češko. Rusiji ni bilo to niti najmanj všeč, ampak te države so bile še zmeraj daleč od njenih meja. Rusija je izrazila nasprotovanje, ampak seveda brez učinka. Potem je prišel George Bush mlajši. Ko se je zgodil 11. september, nam je predsednik Putin obljubil vso podporo. Potem pa so se ZDA 20. septembra 2001 odločile, da bodo v petih letih zanetile sedem vojn. In na spletu lahko poslušate, kaj je povedal o tem general Wesley Clark. Leta 1999 je bil vrhovni poveljnik NATA. 20. septembra 2001 je šel v Pentagon. V roke je dobil papir, v katerem je bilo razdelanih sedem vojn.

Mimogrede, to so bile vojne za Netanjahuja. Delno je bil njihov namen počistiti s starimi sovjetskimi

zavezniki, delno pa onemogočiti podpornike Hamasa in Hezbolaha. Ker je imel Netanjahu načrt, da pač ne – ne bo dveh držav, hvala lepa. Samo ena bo. In to bo Izrael. Vse ozemlje bo nadzoroval Izrael. Vse, ki bodo temu nasprotovali, bomo strmoglavili. No – ne mi sami, ampak naša prijateljica Amerika. To je bila politika ZDA do danes zjutraj. Ne vemo, ali se bo zdaj spremenila. Zaenkrat je edini zasuk, da Gaze zdaj mogoče ne bo imel v lasti Izrael, ampak Amerika.

Ampak načrt za to obstaja že najmanj 25 let. Pravzaprav temelji na dokumentu z naslovom Popoln prelom – *Clean Break*, ki ga je Netanjahu s svojo ameriško politično ekipo sestavil leta 1996, zato da opravi z zamisljivo o rešitvi z dvema državama. Dokument je dostopen tudi na internetu. To so torej projekti. So dolgoročna dogajanja. Ne gre za to, recimo, ali je bil Clinton. Ali mogoče Bush? Obama? To je dolgočasen način gledanja na ameriško politiko, kot da bi se oblikovala iz dneva v dan. Ampak ameriška politika ne deluje tako.

Naslednji krog NATO-ve širitve se je odvil leta 2004, ko se je pridružilo še sedem držav – vse tri

baltske, Romunija, Bolgarija, Slovenija in Slovaška. Na tej točki je Rusijo že pošteno zaskrbelo. S tem je bil scela prekršen povojni red, o katerem so se dogovorili ob združitvi Nemčije. Šlo je pravzaprav za ključno prevaro, ali pa odklon ZDA, od dogovora o sodelovanju, saj Amerika verjame v unipolarnost, v en sam pol. Kot se vsi spomnimo – ker smo ravnokar prejšnji teden imeli Münchensko varnostno konferenco – na njej je predsednik Putin leta 2007 rekel: »Stop. Dovolj. Dovolj je bilo. Nehajte zdaj.«

In to je seveda pomenilo, da so potem leta 2008 ZDA potisnile Evropo v širitev NATA na Ukrajino in Gruzijo. Gre za dolgoročni projekt. Maja 2008 sem v New Yorku poslušal gospoda Sakašvilija, odšel sem iz dvorane, poklical Sonjo in ji rekel, Sonja, ta človek je nor. Mesec dni zatem je izbruhnila vojna, ker je Amerika temu človeku rekla, rešili bomo Gruzijo. In ta človek je govoril v Svetu za zunanje odnose in je izjavil, da je Gruzija sredi Evrope. Pa ni, gospe in gospodje. Gruzija NI sredi Evrope. In najnovejši dogodki Gruziji ne pomagajo, ne pomagajo njeni varnosti – in to, da ho-dijo tja vaši poslanci in evropski predstavniki in politiki – to bo Gruzijo uničilo. To Gruzije ne bo rešilo. To bo Gruzijo uničilo. Scela uničilo.

Leta 2008, kot vsi vemo, je naš nekdanji direktor CIE William Burns poslal dolgo sporočilo v odgovor Condoleezi Rice. »*Njet* pomeni *njet*.« Glede širitve. To vemo zaradi Juliana Assangea. Ker, verjemite mi, ne Američanom, ne vam, ne kateremukoli vašemu časopisu danes ne povejo niti besedice o čemerkoli. Zato se moramo zahvaliti Julianu Assangeu – ampak lahko si preberemo vse podrobnosti memorandum, v katerem je to zabeleženo.

Kot vemo, je bil leta 2010 izvoljen Viktor Janukovič, zato ker je obljubljal nevtralnost. Rusija ni imela v Ukrajini nikakršnih ozemeljskih interesov ali načrtov. To vem. V teh letih sem bil tam. Rusija je želela izpogajati 25-letni zakup pomorskega oporišča Sevastopol, do leta 2042. To je bilo vse. Ne Krima. Ne Donbasa. Ničesar podobnega. Trditve, da Putin obnavlja ruski imperij, so otročja propaganda. Oprostite mi. Če kdo spremlja zgodovino iz dneva v dan in iz leta v leto, so to otročarije. Zdi se, da otročarije delujejo bolje kot stvari za odrasle.

Torej ni bilo nikakršnih nakan. ZDA so sklenile, da je treba tega človeka strmoglaviti. Temu se reče »operacija menjava vlade«. ZDA so jo izvedle približno

stokrat, pogosto v vaših državah in po vsem svetu. CIA si s tem služi kruh. Prosim, vedite to. To je zelo nenavadne sorte zunanja politika. Ampak v Ameriki se z drugo stranjo, če ti ni pogodbe, ne pogajaš, ampak jo skušaš strmoglaviti – po možnosti prikrito. Če ti ne uspe prikrito, storiš to odkrito. Zmeraj rečeš, nismo mi krivi. Oni so agresor. Oni so nasprotna stran. Oni so Hitler. To se zgodi vsake dve ali tri leta. Pa naj gre za Sadama Huseina, ali za Asada, ali za Putina, taki pridejo zelo prav. To je edina zunanjepolitična razlaga, ki jo Američani kdaj dobimo: Spet smo v Münchnu leta 1938. Spet smo v Münchnu leta 1938. Z nasprotno stranjo se ni mogoče pogovarjati. Oni so zli, oni so zadrtni – sovragi. To je edini model zunanje politike, ki nam ga kdaj ponudijo naši mediji. In mediji ga v celoti povzemajo, ker ima ameriška vlada popolno oblast nad njimi.

Leta 2014 so si ZDA dejavno prizadevale, da bi sponesle Janukoviča. Vsi vemo za prestreženi telefonski pogovor med mojo kolegico z Univerze Columbia Victorio Nuland in ameriškim veleposlanikom v Ukrajini Geoffreyjem Pyattom. Ni ga boljšega dokaza. Rusi so prestregli njen klic in ga dali na internet. Poslušajte si ga. To je neverjetno. Vse te ljudi

poznam. Mimogrede, v Bidnovi vladi so v zahvalo vsi napredovali. Pač služba.

Ko se je zgodil Majdan, so me takoj poklicali. Oh, profesor Sachs, novi ukrajinski predsednik vlade bi se rad srečal z vami, da bi se pogovorila o gospodarski krizi. Ker pri tem sem dober. In sem odletel v Kijev, kjer so me popeljali po Majdanu. In so mi povedali, kako so ZDA plačale za vse te ljudi na Majdanu – »spontana revolucija dostojanstva«. Gospe in gospodje, prosim vas, od kod vsi ti mediji? Od kod vsa ta organizacija? Od kod vsi ti avtobusi? Od kod vsi ti ljudje, ki so jih poklicali? A se hecate? Gre za organizirano prizadevanje. In to sploh ni nobena skrivnost – razen za državljane Evrope in ZDA. Vsem drugim je kristalno jasno.

Potem je bil Minsk, še posebej drugi Minsk, ki je bil, mimogrede, zasnovan po vzoru južnotirolske avtonomije. Pa tudi Belgijci bi se lahko zelo prepoznali v drugem sporazumu iz Minska. Določal je, da bi morale rusko govoreče regije na vzhodu Ukrajine dobiti avtonomijo. Varnostni svet OZN je sporazum soglasno podprl. Amerika in Ukrajina sta se odločili, da se ga ne bosta držali. Nemčija in Francija, ki sta bili

garantki za normandijski proces, sta ga pustili propasti. To je bilo še eno čisto unipolarno dejanje Amerike – Evropa je, kakor običajno, pri vsem skupaj odigrala povsem neuporabno stransko vlogo, čeprav je bila sama porok sporazuma. Trump je zmagal na volitvah. Povečal je oboroževanje. Med ukrajinskim obstreljevanjem Donbasa je umrlo več tisoč ljudi. Kakor da dogovora iz Minska sploh ne bi bilo. In potem je bil izvoljen Biden.

In še enkrat, poznam vse te ljudi. Včasih sem bil član demokratske stranke. Zdaj sem trdno odločen, da ne bom član nobene od strank, ker sta si tako ali tako enaki. In ker je to – demokrati so sčasoma postali popolni vojni hujskači; ni bilo niti enega glasu za mir. Tako kot pri večini vaših poslancev, enako. In tako se je Putin konec leta 2021 še zadnjič potrudil in prišel na dan z osnutkoma dveh varnostnih sporazumov, enega naj bi sklenil z Evropo in drugega z ZDA. Na mizo so ju dobile 15. decembra 2021.

V Beli hiši sem se eno uro pogovarjal z Jakom Sullivanom in ga prosil, Jake, ne rini v vojno. Lahko se ogneš vojni. Samo reči moraš, da se NATO ne bo razširil v Ukrajino. In on mi je rekel, o, pa saj se ne bo.

Nič ne skrbi. Rekel sem mu, Jake, povej to javno. Ne. Ne. Ne. Javno tega ne moremo povedati. Rekel sem, Jake, menda ne boš imel vojne zaradi nečesa, česar sploh ne bo? Rekel mi je, ne skrbi, Jeff. Saj ne bo vojne.

Ti ljudje niso ravno bistri. Pravim vam – če vam lahko odkrito povem svoje mnenje – to niso ravno bistri ljudje. In z njimi imam opravka že več kot 40 let. Pogovarjajo se sami s seboj. Z nikomer drugim se ne pogovarjajo. Igrajo teorijo iger. V nesodelovalni teoriji iger se z drugo stranjo pač ne pogovarjaš. Enostavno zasnuješ svojo strategijo. To je bistvo teorije iger. To ni teorija pogajanj. To ni teorija vzpostavljanja miru. Če poznate formalno teorijo iger – gre za enopolno, nesodelovalno teorijo.

In to oni igrajo. Začelo se je z inštitutom RAND. To oni še danes igrajo. Leta 2019 je RAND objavil študijo. »Kako izdelati Rusijo?« Ali veste, da so sestavili študijo, ki jo je Biden upošteval? Kako nagajati Rusiji? Dobesedno tako se glasi strategija. Kako znervirati Rusijo? Poskusimo jo sprovcirati, poskusimo doseči, da bo razpadla, da bo mogoče prišlo do spremembe vlade, mogoče do nemirov, mogoče do gospodarske krize.

To je ta vaša zaveznica, kot ji pravite. A se hecate? S Sullivanom sem imel dolg telefonski pogovor, ob katerem sem zgubljal živce. Stal sem zunaj na mrazu. Naneslo je, da sem si tistega dne skušal privoščiti dan za smučanje. In sem stal tam: Jake, ne vojne. O, pa saj ne bo vojne, Jeff. Veliko vemo o tem, kaj se je potem zgodilo čez en mesec, ko se niso hoteli pogajati.

Najbolj trapast slogan NATA je tako imenovana politika odprtih vrat. A ste resni? NATO si pridržuje pravico, da pride, kamor hoče, ne da bi katera od sosed lahko kaj rekla pri tem. No, Mehičanom in Kanadčanom govorim, naj ne poskušajo tega. Saj veste, Trump si bo mogoče hotel prisvojiti Kanado. Tako bi lahko Kanada rekla Kitajski: zakaj ne bi postavili vojaškega oporišča pri nas v Ontariu? Kaj takega bi jim odsvetoval. ZDA pa ne bi rekle: no, saj imajo odprta vrata. To je njihova stvar. Mislim, delajo lahko, kar hočejo. To se nas ne tiče. Odrasli ljudje v Evropi pa to ponavljajo. V Evropi! V tvoji komisiji! Ti si visok predstavnik. To so neumnosti. To ni niti geopolitika za dojenčke. To sploh ni nikakršno razmišljanje.

Torej je izbruhnila vojna. Kakšen je imel Putin namen s to vojno? Lahko vam povem, kakšen namen je

imel. Želel je prisiliti Zelenskega k pogajanjem o nevtralnosti. In do tega je prišlo že v sedmih dneh po začetku napada. To je tisto važno, to morate razumeti, ne pa propagando, ki je napisana o tem. Oh, da jim ni uspelo, da so hoteli zavzeti celotno Ukrajino. Dajte no, gospe in gospodje. Razumite nekaj osnovnega. [Putinov] načrt je bil držati NATO – in kaj je NATO? NATO je Amerika – stran od meje z Rusijo. Nič več in nič manj kot to.

Dodati moram še nekaj izjemno pomembnega. Zakaj ima Amerika tolikšen interes za to? Prvič – ker če bi se Kitajska ali Rusija odločili, da bosta postavili vojaško oporišče ob Riu Grandu ali ob meji s Kanado, bi ZDA ne samo zagnale paniko, ampak bi v manj kot desetih minutah imeli vojno. Ker so ZDA leta 2002 enostransko odstopile od Pogodbe o prepovedi balističnih raket, s tem pa so ukinile okvir za nadzor nad jedrskim orožjem. In izjemno pomembno je, da nam je to jasno. Okvir za nadzor nad jedrskim orožjem temelji na preprečevanju prvega udarca. Pogodba o prepovedi balističnih raket je bila njegov ključni del. ZDA so leta 2002 enostransko odstopile od te pogodbe.

Rusiji je zavrelo. Vse, kar opisujem, je torej povezano tudi s propadom jedrskega okvira. In leta 2010 so ZDA začele nameščati raketne sisteme Aegis – najprej na Poljskem in potem v Romuniji. To pa Rusiji ni všeč. In med vprašanji, ki so bila na mizi decembra in januarja – decembra 2021, januarja 2022 – je bilo tudi vprašanje, ali si ZDA lastijo pravico, da postavijo raketne sisteme v Ukrajini?

In januarja 2022 je Blinken Lavrovu rekel, da ja, ZDA si pridržujejo pravico, da raketne sisteme namestijo, kjerkoli hočejo. To je ta vaša takozvana zavezništva. No, zdaj pa le, naj postavijo raketne sisteme srednjega dosega nazaj v Nemčijo. Amerika je leta 2019 odstopila od Pogodbe o jedrskih raketah srednjega dosega. Zdaj ni okvirja glede jedrskega oboroževanja. Ne obstaja.

Ko je Zelenski po sedmih dneh rekel: dajmo, pogajajmo se – natančno poznam vse podrobnosti, ker sem se z vsemi udeleženi izčrpno pogovarjal. V nekaj tednih so si izmenjali dokument, ki ga je predsednik Putin odobril, ki ga je Lavrov predstavil in ki so ga urejali turški posredniki. Odletel sem v Ankarro, da bi natančno slišal, kaj počnejo posredniki.

Ukrajina je enostransko odstopila od skoraj že doseženega sporazuma. Zakaj? Ker ji je tako rekla Amerika. Ker je svoje dodala še Britanija, ko je začetek aprila v Ukrajino poslala BoJo-a, da jim stvar pojasni. In pred kratkim je – in če je vaša varnost v rokah Borisa Johnsona, nam vsem skupaj Bog pomagaj. Keir Starmer pa je še slabši, kot se je izkazalo. Ne moreš verjeti, ampak je res. Boris Johnson je Ukrajincem pojasnil – in to si lahko pogledate na internetu –, da je tukaj na kocki zahodna hegemonija. Ne Ukrajina – zahodna hegemonija.

Z Michaelom sva se spomladi leta 2022 s še nekaj drugimi sestala v Vatikanu, kjer smo sestavili dokument, v katerem smo pojasnili, da se iz te vojne za Ukrajino ne more izcimiti nič dobrega. Da naj se pogajajo – zdaj –, kajti vse, kar se bo vleklo, bo za seboj potegnilo masovno umiranje, tveganje jedrske zaostritve in verjetno vojni poraz. In danes ne bi spremenil niti besedice v takrat napisanem. V tem dokumentu se nismo o ničemer zmotili. In od njegovega nastanka – odkar je Amerika pregovorila pogajalce, naj odstopijo od mize – je umrlo ali bilo hudo ranjenih približno milijon Ukrajincev.

Ameriški senatorji – ki so skrajno nizkotni, cinični in pokvarjeni –, pa govorijo, kakšna krasna poraba našega denarja je to, ker ne bo umrl noben Američan. Ker je to čista posredniška vojna. Slišal sem enega naših senatorjev – Blumenthala, ki je iz moje bližine –, ko je to rekel na glas. Mitt Romney je to rekel na glas. To je najboljši način, kako lahko Amerika porablja denar. Tako, da pri tem ne umre noben Američan. Ne moreš verjeti.

No, če zdaj prevrtimo čas naprej in pogledamo, kako je zdaj s tem, stvar pač ni uspela. Ta projekt se je ponesrečil. Mišljeno je bilo, da naj bi Rusija dvignila roke. Vseskozi je bilo mišljeno, da Rusija pač ne more nič – kot je povedal Zbigniew Brzezinski leta 1997. Američani smo mislili, da pač mi vodimo igro. Zmagali bomo, ker jih bomo pretentali. Saj se ne bojo spopadli z nami. Ne bojo izvedli vpoklica. V rokah imamo adut – lahko jih izločimo iz sistema SWIFT – to jih bo spravilo na kolena. Sankcije, z gospodarskimi sankcijami jih bomo spravili na kolena. Pokleknili bojo pred našim sistemom HIMARS. Pred našimi raketami ATACMS, pred našimi letali F-16. Resnično, to poslušam že 70 let. Z nekaj razumevanja poslušam to, bi rekel, kakih 56 let. Dan za dnevom

govorijo traparije. Moja domovina. Moja država. To mi je tako znano. Popolnoma znano.

Rotil sem Ukrajince. In z Ukrajinci sem že sodeloval. Ukrajincem sem svetoval – nisem proti Ukrajini, popolnoma proukrajinski sem. Rekel sem jim: rešite svoja življenja. Rešite svojo suverenost. Rešite svoje ozemlje. Bodite nevtralni. Ne poslušajte Američanov. Ponovil sem jim znani rek Henryja Kissingerja, da je biti sovražnik ZDA nevarno, biti njihov prijatelj pa je usodno. Ja? In zdaj to ponavljam Evropi. Biti sovražnik Amerike je nevarno, biti njen prijatelj pa je usodno.

Zdaj bom počasi končal, še nekaj besed o Trumpu. Trump ne mara izgubljati. Zato je precej verjetno, da se bo ta vojna končala, ker se bosta Trump in Putin sporazumela, da naj se konča. Pa če Evropa še tako glasno navija za vojno, to nima nobene teže. Vojna se končuje. Zato si jo izbijte iz glave. Povejte to svojim kolegom. Konec je. In konec je, ker Trump noče imeti na vratu nekoga, ki izgublja. To je to. Ne gre za neko veliko moralo, noče pač imeti na vratu nekoga, ki izgublja. Ta vojna je izgubljena. Pogajanja, ki zdaj potekajo, pa bodo rešila najprej Ukrajino. In potem Evropo.

Vaši borzni indeksi zadnje dni rastejo zaradi »grozljive« novice o pogajanjih. Vem, da so jo v teh sobanah sprejeli s čisto grozo, vendar je to za vas najboljša novica, kar bi jih lahko izvedeli. Rad bi spodbudil – saj me ne poslušajo, ampak poskušal sem se povezati z nekaterimi evropskimi voditelji. Večina noče niti slišati zame. Ampak vseeno, rekel sem jim: ne hodite v Kijev. Pojdite v Moskvo. Pogovorite se z njihovimi voditelji. A ste resni? Vi ste Evropa. Vi ste 450 milijonov ljudi. Vi ste 20 bilijonov dolarjev težko gospodarstvo. Morali bi biti glavna gospodarska – trgovinska – partnerica Rusije, z njo ste naravno povezani. (Mimogrede, če bi kdo želel izvedeti, kako je Amerika uničila Severni tok, z veseljem povem kaj o tem.)

V svojem bistvu je torej Trumpova vlada imperialistična. Je: velike sile vladajo svetu. Je: naredili bomo, kar hočemo – kadar lahko. Boljši bomo od shiranega Bidna in bomo, kjer je treba, oklestili izgube. Na svetu je več vojnih območij, eno je Bližnji vzhod, recimo. Ne vemo, kaj bo s tem. Še enkrat: če bi v Evropi dejansko imeli lastno politiko, bi lahko ustavili to vojno. Pojasnil bom, kako. Ampak možna je tudi vojna s Kitajsko. Zato ne pravim, da smo v novi dobi miru, se je pa politika zelo spremenila. In Evropa bi

morala imeti lastno zunanjo politiko. Ne samo rusofobijo kot zunanjo politiko, ampak zunanjo politiko, ki je realistična, ki razume položaj Rusije, ki razume položaj Evrope, ki razume, kaj je Amerika in kaj predstavlja, in ki skuša preprečiti, da bi ZDA napadle Evropo, ker ni izključeno, da bo Amerika enostavno izkrcala svoje enote na danskem ozemlju. Ne hecam se, oni pa se po mojem tudi ne. In Evropa potrebuje zunanjo politiko, pravo zunanjo politiko. Ne pa: ja, soočili bomo mnenja z gospodom Trumpom in se bomo srečali z njim na pol poti. Veste, kako to bo? Pokličite me, ko bo stvar za vami.

Prosim vas, ne dovolite, da vam vodijo Evropo ameriški uradniki. Naj jo vodijo evropski. Imejte evropsko zunanjo politiko. Dolgo boste živeli z Rusijo, zato se, prosim vas, pogajajte z njo. Res so na mizi pomembna varnostna vprašanja, ampak bombastičnost in rusofobičnost prav nič ne pripomoreta k vaši varnosti. Prav nič ne pripomoreta k varnosti Ukrajine. Že zdaj je to pripeljalo do milijona žrtev v Ukrajini zaradi te idiotske ameriške pustolovščine, h kateri ste se priključili, zdaj pa ste postali njeni glavni navijači – to ničesar ne rešuje.

Mimogrede, na Bližnjem vzhodu pa je Amerika že pred 30 leti v celoti predala zunanjo politiko Netanjahuju. Izraelski lobi obvladuje ameriško politiko. Nič ne dvomite o tem. Ure bi lahko razlagal, kako vse skupaj deluje. Zelo nevarno je. Upam, da Trump ne bo uničil svoje vlade – in, še huje, Palestincev – zaradi Netanjahuja, ki ga smatram za vojnega zločinca, zoper katerega je po pravici vložena obtožnica na Mednarodnem kazenskem sodišču. In tega mi ni več treba pripovedovati: da bo, v skladu z mednarodnim pravom, nastala država Palestina z mejami z dne četrtega junija 1967 – da je to edina pot do miru.

Edina pot do miru na meji Evrope z Bližnjim vzhodom je rešitev z dvema državama. Mimogrede, za to obstaja ena sama ovira, in to je veto ZDA v Varnostnem svetu OZN. Če bi torej radi imeli kaj vpliva, dosežite pri Ameriki, da dvigne veto. Na svoji strani imate 180 držav po vsem svetu. Edine, ki nasprotujejo palestinski državi, so ZDA, Izrael, Mikronezija, Nauru, Palau, Papua Nova Gvineja, Malajci in Paragvaj. Zato bi Evropa lahko imela tukaj velik vpliv.

Evropa je utihnila glede jedrskega sporazuma z Iranom. Netanjahujeve največje, življenjske sanje so

vojna ZDA z Iranom. Ni se jim še odpovedal. In ni nemogoče, da pride do tega. To pa zato, ker v tem pogledu Amerika nima neodvisne zunanje politike. Vodi jo Izrael. To je tragično. Neverjetno je, mimogrede. In lahko se konča. Trump bo mogoče rekel, da hoče zunanjo politiko nazaj. Mogoče. Upam, da ja.

Za konec naj povem samo še glede Kitajske – da Kitajska ni sovražnica. Kitajska je samo zgodba o uspehu. Zato jo Amerika vidi kot sovražnico, ker je Kitajska večje gospodarstvo kot Amerika.

To je vse. Ja.

Razprava

MICHAEL VON DER SCHULENBURG: Zdaj pa vprašanja. Prosim, ne podajajte izjav. Samo vprašanja, ker nas je preveč in nimamo ravno veliko časa. Kdo bo prvi? Prvi bo nekdo na levi strani. Leva je moja ljubša stran, kot veste. Ja, kar vprašajte.

VPRAŠANJE IZ PUBLIKE: Hvala, Jeffrey D. Sachs. S Češke – veseli smo, da ste prišli. Čehi imamo problem. Zavdala nam je veščica, naročila nam je, naj iztisnemo kaj iz EU, in zdaj to počnemo. Stvari se tako ne bodo popravile do leta 2029. Ampak kaj lahko mi, Srednjeevropejci, storimo v vmesnem času, še posebej, če Nemci naslednjič ne bodo dovolj glasovali za Sahro Wagenknecht? Ali naj ustvarimo nekakšno nevtralnost za Srednjo Evropo? Ali kaj naj po vašem storimo?

JEFFREY D. SACHS: Naj najprej povem, da so vsi moji vnuki Čehi. Sonja je rojena na Češkem in ima češko državljanstvo, tako da smo zelo ponosni. Tako sem veliko na Češkem zaradi žene, ampak bi bil z veseljem Čeh.

Evropa bi morala imeti zunanjo politiko, ki bo evropska zunanja politika. In biti mora realistična. Realističnost ni sovražnost. Realističnost je, da skušamo resnično razumeti obe strani in se pogoditi. Obstajata dve vrsti realistov, defenzivni in ofenzivni. Moj dragi prijatelj John Mearsheimer je ofenzivni realist – zelo dobra prijatelja sva in rad ga imam, vendar bolj kot on verjamem, da se je treba z drugo stranjo pogovarjati in najti način, kako doseči dogovor.

Torej, skratka – Rusija ne bo napadla Evrope. To je temelj, iz katerega moramo izhajati. Lahko pride do Dnepra. Ne bo pa napadla Evrope. Ampak obstajajo pa resnična nerešena vprašanja. Za Rusijo je bilo glavno nerešeno vprašanje Amerika, saj jo je – kot veliko silo in največjo jedrsko silo na svetu – od vsega začetka močno skrbela ameriška enopolnost, unipolarnost. Zdaj ko se to – kot se zdi, kot je videti – mogoče končuje, se mora Evropa začeti pogajati tudi

naravnost z Rusijo, saj bo Amerika hitro zgubila zanimanje za vse to, vi pa boste z Rusijo živeli še naslednjih tisoč let.

Ja? Kaj bi bilo torej dobro za vas? Dobro bi bilo, da bi bile baltske države varne. Za baltske države je najbolje, da opravijo z rusofobijo. To je najpomembnejše. V Estoniji je približno 25 odstotkov državljanov ruskih ali rusko govorečih – etničnih Rusov. V Latviji enako. Ne provocirajte sosede. To je vse. Nič težkega.

To res ni nič težkega. In rad bi še enkrat pojasnil svoje gledišče. Tem državam, o katerih govorim, sem pomagal, in sem jim skušal svetovati – nisem njihov sovražnik, nisem Putinova marioneta, nisem Putinov apologet. V Estoniji sem delal. Podelili so mi – ne vem, po mojem je to druga najvišja državljanska čast, ki jo lahko estonski predsednik podeli nekomu, ki ni estonski državljan – podelili so mi jo, ker sem leta 1992 zasnoval njihov valutni sistem. Torej jim svetujem. Estonci, ne ponavljajte v prazno: strli bomo Rusijo. A se hecate? Ne govorite tega. Na tak način ne preživiš v tem svetu. Pač pa preživiš z medsebojnim spoštovanjem. Preživiš s pogajanjem. Preživiš, če se pogovarjaš. Ne prepoveš ruskega jezika.

To ni dobra taktika, če je ruščina prvi jezik četrtine prebivalstva. To ni prav. Tudi če ne bi bilo velikanke onkraj meje, ne bi bilo prav. Ruščina bi morala biti uradni jezik. Uporabljati bi jo morali v nižjih razredih osnovne šole. Ne bi smeli delati sovražnice iz ruske pravoslavne cerkve.

V temelju, torej, se moramo obnašati kot odrasli. In ko ves čas govorim, da se kdo obnaša otročje, mi Sonja zmeraj reče, da to ni pošteno do otrok. Ker je slabše kot pri otrocih. Imava šestletno vnukinjo in triletnega vnuka in onadva se s svojimi prijateljčki pobotata. In midva jima ne rečeva: pojdita, jutri in vsak dan se enostavno delajta norca iz njih. Ne, rečeva jima: objemita se z njimi in pojdite se spet igrat, in onadva to storita. To ni nekaj težkega.

VPRAŠANJE IZ PUBLIKE: Zdravo, jaz sem Kira. Novinarka pri časopisu *The Brussels Times*. Jeffrey, hvala za izjemen govor. Zanima me samo, kaj mislite o Trumpovih izjavah, da naj članice NATA povečajo izdatke za pet odstotkov – in zdaj vidimo, da veliko držav, med njimi tudi Belgija –, da skušajo brezglavo pokazati, da bodo to zares storile. In ker je v Belgiji

ob tem tudi sedež NATA, bi vas rada vprašala, kako bi bilo po vašem najbolje odreagirati na tovrstne izjave članic NATA. Hvala.

JEFFREY D. SACHS: Glede tega vprašanja imava [z organizatorjem pogovora Michaelom von der Schulenburgom] nekoliko različno mnenje. Povedal vam bom torej, kako jaz sam – kako jaz sam gledam na to.

Kot prvo bi vam priporočil – z vsem dolžnim spoštovanjem do Bruslja –, da preselite sedež NATA. Mislim resno, saj je zdaj ena najslabših stvari v evropski politiki popolno mešanje Evrope in NATA. To dvoje je popolnoma različno, ampak je postalo enako. Evropa je veliko boljša od NATA. Sam mislim, da NATO sploh ni več potreben. Jaz bi ga ukinil že leta 1991. Ker pa je bil za ZDA orodje hegemonije, in ne obramba pred Rusijo, se je obdržal. Vendar je mešanje NATA z Evropo smrtonosno. Ker je širjenje Evrope pomenilo širjenje NATA. Pika. To dvoje pa bi moralo biti povsem ločeno.

To je prva stvar. Sam menim – z vsem spoštovanjem do Michaela, saj sva se o tem pogovarjala le na kratko –, da bi v temelju Evropa morala imeti svojo

lastno zunanjo politiko in svojo lastno vojaško varnost – to, čemur se reče strateška avtonomija. Morala bi. Sam to podpiram. NATO bi razpustil, in mogoče ga bo tako ali tako razpustil Trump. Trump bo mogoče napadel Grenlandijo. Kdo ve? Potem boste videli, kaj je v resnici NATO. Zato mislim, da bi Evropa morala vlagati v varnost.

Pet odstotkov – to je traparija, neumnost, absurd, čisti absurd. Niti približno toliko vam ni treba dajati. Dva do tri odstotke BDP-ja – bi rekel, v sedanjih okoliščinah. Mimogrede, jaz bi kupoval evropske proizvode. Ker v tem svetu dejansko, čudno, prese-netljivo, na žalost – in to je resnična resnica, ampak je žalostna, zato ne navijam zanjo – veliko tehnoloških inovacij izvira iz vojaške panoge – zato ker države vlagajo v vojaško panogo.

Trump je torej trgovec z orožjem. To vam je jasno. V promet spravlja ameriško orožje. V promet spravlja ameriško tehnologijo. Vance vam je pred dnevi povedal, naj vam ne pride na misel, da bi imeli lastno UI tehnologijo. Torej vas prosim, razumite, da takšno povečanje izdatkov ne bi bilo namenjeno vam, ampak Ameriki. In v tem smislu sem popolnoma proti

čemu takšnemu. Podprl pa bi, da bi Evropa začela porabljati dva do tri odstotke BDP-ja za medsebojno usklajeno evropsko varnostno strukturo in da bi vlaga v Evropo in v evropsko tehnologijo in da ne bi pustila Ameriki, da ji narekuje, kako naj uporablja evropsko tehnologijo. To je nekaj neverjetnega. Nizozemska edina na svetu proizvaja stroje za izdelavo naprednih polprevodnikov z ekstremno ultravijolično litografijo. Namreč podjetje ASML. Ampak vse politike ASML-ja določa Amerika. Nizozemska pri tem nima čisto nobene besede. Na vašem mestu tega ne bi počel, ne bi dajal svoje varnosti v roke Ameriki. Tega ne bi počel.

Na vašem mestu bi zasnoval lastni varnostni okvir, da bi lahko zasnovali tudi lastni zunanjepolitični okvir. Evropa predstavlja veliko stvari, ki jih Amerika ne. Evropa predstavlja podnebne ukrepe. Mimogrede – upravičeno, saj naš predsednik glede tega nima vseh kolesc v glavi. Evropa predstavlja spodobnost, predstavlja socialno demokracijo kot etos. Ne govorim o politični stranki. Govorim o etosu – o tem, kako dose-gati enakost življenjskih pogojev. Evropa predstavlja večpolnost. Evropa predstavlja Ustanovno listino OZN. ZDA ne predstavljajo ničesar od tega.

Kot veste, je naš državni sekretar Marco Rubio odpovedal potovanje v Južnoafriško republiko, ker je bil govor o enakosti in o trajnostnem razvoju. Rekel je, v to se pa ne bom spuščal. To je odkrit odraz globoko zakoreninjenega anglosaškega libertarizma. Pojem egalitarizem nima mesta v ameriškem leksikonu. Trajnostni razvoj? Niti približno.

Mimogrede, verjetno veste, da je 191 od skupaj 193 držav članic OZN predstavilo svoj sicer neobvezni nacionalni pregled načrtov za doseganje trajnostnih razvojnih ciljev. 191. Samo dve ga nista. Haiti in ZDA. Trajnostnih razvojnih ciljev ni smela Bidnova administracija niti omeniti. Politika ministrstva za finance je bila, da se trajnostnih razvojnih ciljev ne omenja. Vse to vam pripovedujem, ker potrebujete lastno zunanjo politiko.

Vsako leto objavim poročilo – dve poročili. Prvo je *Poročilo o svetovni sreči*. In če se prav spomnim, je 18 od prvih 20 držav evropskih. To je najvišja kakovost življenja na svetu. Zato potrebujete lastno politiko, da boste lahko zaščitili to kakovost življenja. ZDA so veliko nižje na lestvici. Drugo poročilo – kje je moj kolega Guillaume, nekje v dvorani je. Tukaj – tamle je.

Guillaume Lafortune je glavni avtor našega letnega poročila o trajnostnem razvoju. Skoraj vseh 20 držav na vrhu je evropskih, zato ker vi verjamete v te zadeve. In zato ste najbolj srečni – razen na področju geopolitike –, pač pa glede kakovosti življenja.

Torej potrebujete lastno zunanjo politiko, ampak je ne boste imeli, če ne boste imeli lastne varnosti. Pač ne. Tako – in mimogrede, ne more 27 držav imeti vsaka svojo zunanjo politiko. To je problem. Potrebujete evropsko zunanjo politiko in evropsko varnostno strukturo. Mimogrede – čeprav mi Michael pravi, da je v mrtvem teku – bil sem velik privrženec organizacije OVSE in sem verjel, da je OVSE pravi okvir za evropsko varnost. Lahko bi se res obnesla. Hvala lepa. Ja. Dobro.

VPRAŠANJE IZ PUBLIKE: Hvala, profesor. Prihajam iz Slovaške in mojega predsednika vlade Roberta Fica so ustrelili in skoraj ubili zaradi vaših pogledov – ima podobne poglede. Ja. Mi smo – kot Slovaška, kot slovaška vlada – ena redkih držav v Evropski uniji, ki se pogovarjamo z Rusi. Pred dvema mesecema sem se pogovarjal z gospodom Medvedjevom.

Čez dva tedna se bom v Dumi pogovarjal z gospodom Sluckijem, ki je predsednik Ruskega odbora za zunanje zadeve v Moskvi.

Moje vprašanje je – mogoče –, kakšno bi bilo v tem trenutku vaše sporočilo Rusom? Kajti kot je slišati, zadnji čas na veliko zmagujejo. Nobenega razloga nimajo, da ne bi osvojili Donbasa, saj je to njihov vojni cilj. In kaj jim lahko Trump ponudi, da bi takoj končali vojno? Kakšno bi bilo sporočilo za Ruse z vaše strani? Najlepša hvala.

JEFFREY D. SACHS: Veliko pomembnih zadev je v tem trenutku na voljo in na mizi. Zato se bo vojna kmalu končala. In to bo vsaj eno olajšanje v teh zelo, zelo težkih časih. Točni sporazum je po mojem zdaj le še vprašanje ozemeljske razdelitve. In sicer, ali bo šlo za celotno območje vseh štirih regij – »oblasti«–, torej tudi ves Herson in vse Zaporožje, ali pa bo meja kontaktna linija, in kako se bodo o vsem skupaj dogovorili. Nisem v istem prostoru s pogajalci, zato ne morem povedati kaj več o tem. Ampak v osnovi bo dogovor vseboval ozemeljske kompromise, nevtralnost, varnostna jamstva za Ukrajino – za vse strani –, pa tudi, vsaj s strani ZDA, konec gospodarskih sankcij.

Ampak tista pomembna stvar sta seveda Evropa in Rusija. Po mojem so – in mogoče boste obnovili pogajanja glede jedrske oborožitve, to bi bilo nekaj izjemno dobrega. Po mojem obstajajo za Evropo neznanstvo pomembna odprta vprašanja, o katerih bi se morali pogajati naravnost z Rusijo. Zato polagam na srce predsedniku Costi in vodstvu Evrope: začnite se pogovarjati naravnost s predsednikom Putinom, saj je na mizi evropska varnost.

Ruske voditelje – veliko ruskih voditeljev – precej dobro poznam. Dobri pogajalci so, in morate se pogajati z njimi, in morate se dobro pogajati z njimi. Sam bi jim postavil par vprašanj. Vprašal bi jih: katera so varnostna jamstva, s katerimi bi po vašem lahko učinkovito dosegli trajni mir? Katera so varnostna jamstva za baltske države? Kako bi se to lahko uredilo?

Del pogajanj je dejansko tudi to, da drugo stran povprašam o stvareh, ki te skrbijo, ne pa, da kar veste, kaj oni vejo, ker po vašem še preveč drži, ampak da jih v resnici povprašate: imamo resničen problem. Imamo resnične skrbi. Kakšna so zagotovila? Hja, tudi sam bi rad slišal odgovore. Mimogrede, gospoda

Lavrova – ministra Lavrova – poznam že 30 let. Po mojem je sijajen zunanji minister. Pogovorite se z njim. Pogajajte se z njim. Razmislite o predlogih. Postavite predloge na mizo. Postavite nasprotnne predloge na mizo. Ne verjamem, da se vse to lahko reši z golim razumom, kar samo po sebi. Vojno končaš s pogajanjem in s tem, da ti je jasno, katera so resnično pomembna vprašanja. In nasprotni strani ne označiš za lažnivko, ko ti pove, kaj skrbi njo. Ampak razmisli, kaj to pomeni za možnost obojestransko koristnega miru.

Torej je najbolj pomembno to, da nehate vreščati, da nehate hujskati k vojni, in da se pogovorite z ruskimi kolegi. Brez prosjačenja, da bi lahko sedeli za mizo skupaj z ZDA. Ni potrebe, da bi sedeli v isti sobi z ZDA. Vi ste Evropa. Morali bi sedeti v sobi skupaj vi in Rusija. Če se vam ZDA želijo pridružiti, prav. Ampak ne pa prosjačiti. In mimogrede – ni treba, da je, ko se Evropa pogovarja z Rusijo, v sobi tudi Ukrajina. Z Rusijo imate veliko medsebojnih vprašanj. Ne posrednih medsebojnih vprašanj. Ne prepuščajte zunanje politike komurkoli drugemu – ne ZDA, ne Ukrajini, ne Izraelu. Ohranite evropsko zunanjo politiko. To je temeljna stvar.

VPRAŠANJE IZ PUBLIKE: Hans Neuhoﬀ iz skupine suverenistov v tem parlamentu, iz Alternative za Nemčijo kot politične stranke. Najprej se vam zahvaljujem, gospod Sachs, da ste prišli in delili z nami svoja razmišljanja. Zagotavljam vam, da so veliko vaših predlogov in predlogov vašega kolega Johna Merseimerja tukajšnje politične skupine dobro sprejele in da smo jih vključili v program. Strinjam se z veliko večino vaših stališč. Obstaja pa vprašanje v zvezi z vašim zgodovinskim orisom, v katerega bi se rad nekoliko bolj podrobno spustil. Zadeva pa začetek NATO-vega širjenja.

Poročali ste o spletni strani Kaj je slišal Gorbačov – da je objavljenih, recimo, veliko Genscherjevih izjav, da se NATO ne bo pomaknil niti za centimeter na vzhod. Septembra 1990 je bila torej v Moskvi podpisana Pogodba dva plus štiri. Takrat je torej Varšavski pakt še vedno obstajal. Države, kot so Poljska, Madžarska in Češka, niso sodelovale v pogajanjih v zvezi s Pogodbo dva plus štiri. Torej je Varšavski pakt v resnici razpadel julija 1991, Sovjetska zveza pa decembra 1991.

Torej ni mogel nihče od prisotnih na pogajanjih govoriti v imenu Poljske, Madžarske ali Slovaške, da ne bodo poskušale vstopiti v NATO, ko se bodo spremenile splošne razmere. Zato je protiargument, s katerim se moramo soočiti, to, da so te države – Poljska, Madžarska, Slovaška – želele vstopiti na lastno željo – da so želele vstopiti v NATO prav zaradi svojih preteklih izkušenj s Sovjetsko zvezo. In seveda so Rusijo po svoje tudi še vedno dojemale kot dedinjo Sovjetske zveze. Kako torej odgovarjati na ta argument?

JEFFREY D. SACHS: Niti najmanjšega dvoma nimam, čemu so se Madžarska, Poljska, Češka in Slovaška želele pridružiti NATU. Vprašanje pri tem je, kaj Amerika dela za mir? Ker NATO ni izbira Madžarske, Poljske, Češke ali Slovaške. NATO je vojaško zavezništvo pod vodstvom ZDA. Vprašanje pa je, kako bomo vzpostavili mir na zanesljiv način? Če bi takrat jaz sam odločal o tem, bi NATO v celoti ukinil leta 1991.

Ko so te države zaprosile za članstvo v NATU, bi jim razložil, kar jim je povedal naš obrambni minister William Perry, kar jim je povedal naš vodilni državnik

George Kennan in kar jim je povedal naš zadnji veleposlanik v Sovjetski zvezi Jack Matlock. Povedali so jim: ja, razumemo, kako se počutite, ampak to ni dobra ideja, ker bi to lahko izzvalo novo hladno vojno z Rusijo. Tako bi jim tudi sam odgovoril. Ko so se te države pridružile – v prvem krogu –, to po mojem pravzaprav ni imelo takšne teže, razen s tem, da je bilo to del širšega projekta. Projekt pa je bil podrobno izdelan že leta 1994. Obstaja zelo dobra knjiga Jonathana Haslama pri Harvard University Pressu *Hubris*, ki na podlagi zgodovinske dokumentacije podrobno opisuje korak za korakom, kaj se je dogajalo. Res je vredna branja. Ampak resnično bi rad poudaril, da sta bili Ukrajina in Gruzija korak predaleč. To je tik ob Rusiji. In vse to v kontekstu popolne destabilizacije jedrskega okvira. In vse to v kontekstu tega, da je Amerika postavljala raketne sisteme na ruskih mejah.

Če poslušate predsednika Putina skozi leta, če ga pozorno poslušate, ga verjetno najbolj skrbijo rakete sedem minut stran od Moskve, to bi bil napad na samo vodstvo. In je zelo realno. Amerika pa ne samo, da bi čisto zapaničarila, ampak tudi JE čisto zapaničarila, ko se je to zgodilo na zahodni polobli.

Gre torej za v drugo smer obrnjeno kubansko raketno krizo. Nikita Hruščov se na srečo ni vzravnal in rekel: pač, Varšavski pakt ima politiko odprtih vrat. Gremo lahko, kamor hočemo. Kuba nas je sama za-prosila. Amerike se to ne tiče. Ne – Hruščov je rekel: vojna, moj bog. Nočemo vojne. Končali bomo to kri- zo. Oboji se bomo malo potegnili nazaj. Hruščov in Kennedy sta se nazadnje tako odločila. Torej ima to resnično težo.

S stisnjenimi zobmi je Rusija pogoltnila celo baltske države, Romunijo, Bolgarijo, Slovaško in Slovenijo. Ne bo pa šlo z Ukrajino in z Gruzijo. Zaradi geogra- fije. Zaradi lorda Palmerstona. Zaradi prve krimske vojne. Zaradi raketnih sistemov – to je srž tega, zakaj je prišlo do te vojne.

VPRAŠANJE IZ PUBLIKE: Najlepša hvala, profe- sor Sachs, da ste prišli. Omenili ste, da mora Evrop- ska unija oblikovati lastno zunanjo politiko. V prete- klosti je te politike močno poganjalo nemško-fran- cosko zavezništvo. Zdaj se je z vojno v Ukrajini to mogoče skrhalo. Ali bosta po vašem v prihodnje, ko bo Evropska unija oblikovala novo zunanjo politiko,

tidve spet v ospredju? Ali pa bi si morale prizadevati za to spremembo druge države ali drugi bloki?

PROFESOR JEFFREY D. SACHS: Hja, težko bo. Težko bo, ker seveda še nimate evropske ustave, na kateri bi lahko zares temeljila evropska zunanja poli- tika. In ne bo možna enoglasnost.

Vzpostaviti boste morali strukturo, v kateri bo lahko Evropa govorila kot Evropa, tudi če ne bo popolnega strinjanja, vendar v skladu z evropsko politiko. Ne želim preveč poenostavljati, kako točno lahko pride- te do tega, ampak tudi že z danes obstoječimi struk- turami bi se lahko veliko bolje odrezali pri neposre- dnih pogajanjih. Prvo pravilo je, da morajo vaši di- plomati biti diplomati, ne pa sekretarji za vojno. Od- krito rečeno – s tem bi prišli že vsaj na polovico cilja, ki ga želite doseči.

Diplomat je talent zelo posebne vrste. Diplomat je usposobljen, da sedi skupaj z nasprotno stranjo in jo posluša, da ji podaja roko, da se ji smehlja in da je prijeten. To je zelo težko. To je večšina. Je trening. Je poklic. To pač ni igra. Take vrste diplomacijo potre- bujete. Žal mi je. O ničemer takem ni slišati. Navedel bom samo par pripomb.

Prvič, Evropa ni NATO, kot sem že rekel. Mislil sem, da je bil Stoltenberg najslabši, ampak sem se zmotil. Enostavno je zmeraj slabše. Ali lahko kdo v NATU, za božjo voljo, neha govoriti o še več vojne? In ali lahko NATO neha govoriti v imenu Evrope, Evropa pa neha misliti, da je ona sama NATO. To je prva absolutno pomembna stvar.

Drugič – žal mi je, ampak vaši visoki predstavniki – podpredsedniki – morajo postati diplomati. Diplomacija pomeni, da greš v Moskvo, da povabiš k sebi svojega ruskega kolega, da razpravljaš o stvareh – tega zdaj sploh ni. Zato vam to resnično polagam na srce. No, po mojem mora Evropa v prihodnjih letih postati bolj povezana in bolj enotna.

Močno verjamem v subsidiarnost. Torej smo se pogovarjali – stanovanjska politika po mojem ni ravno glavno vprašanje Evrope. Stanovanjska politika se po mojem lahko ureja na lokalni ravni ali na ravni držav. Ne vidim je kot evropsko vprašanje. Po drugi strani pa zunanje politike ne vidim kot vprašanje 27 držav.

Vidim jo kot evropsko vprašanje. Varnost prav tako vidim kot vprašanje na ravni Evrope. Po mojem bo

torej treba drugače zastaviti stvari. Ampak rad bi videl več Evrope pri resnično evropskih vprašanjih in mogoče manj Evrope pri zadevah, ki se po naravi stvari lahko urejajo na nižjih – nacionalnih in lokalnih – ravneh. In upam, da bo razvoj lahko šel v to smer.

Ko se po svetu zdaj govori o velikih silah, se govori o ZDA, Rusiji, Kitajski. Sam jim dodajam Indijo. In resnično rad bi dodal Evropo. In resnično rad bi dodal Afriko kot Afriško unijo in rad bi, da pride do tega. Ampak opazite lahko, da Evrope zdaj pač ni na seznamu, to pa zato, ker ne obstaja evropska zunanja politika.

Govoriti stvari, o katerih govorim,
je nevljudno, ker se danes na tem svetu
ne govori resnice skoraj o ničemer.

...

Dan za dnevom govorijo traparije.

...

Torej, skratka – Rusija ne bo napadla
Evrope. To je temelj, iz katerega
moramo izhajati. Lahko pride
do Dnepra. Ne bo pa napadla Evrope.
Ampak obstajajo pa resnična nerešena
vprašanja. Za Rusijo je bilo glavno
nerešeno vprašanje Amerika,
saj jo je – kot veliko silo in največjo
jedrsko silo na svetu – od vsega začetka
močno skrbela ameriška enopolnost,
unipolarnost. Zdaj ko se to – kot se zdi,
kot je videti – mogoče končuje,
se mora Evropa začeti pogajati
tudi naravnost z Rusijo, saj bo Amerika
hitro zgubila zanimanje za vse to,
vi pa boste z Rusijo živeli
še naslednjih tisoč let.

Kot prvo bi vam priporočil – z vsem dolžnim spoštovanjem do Bruslja –, da preselite sedež NATA. Mislim resno, saj je zdaj ena najslabših stvari v evropski politiki popolno mešanje Evrope in NATA. To dvoje je popolnoma različno, ampak je postalo enako. Evropa je veliko boljša od NATA. Sam mislim, da NATO sploh ni več potreben. Jaz bi ga ukinil že leta 1991. Ker pa je bil za ZDA orodje hegemonije, in ne obramba pred Rusijo, se je obdržal. Vendar je mešanje NATA z Evropo smrtonosno.

...

Pet odstotkov – to je traparija, neumnost, absurd, čisti absurd. Niti približno toliko vam ni treba dajati.

Založba ZRC

Pamflet!

12

4 EUR

9 789610 510130